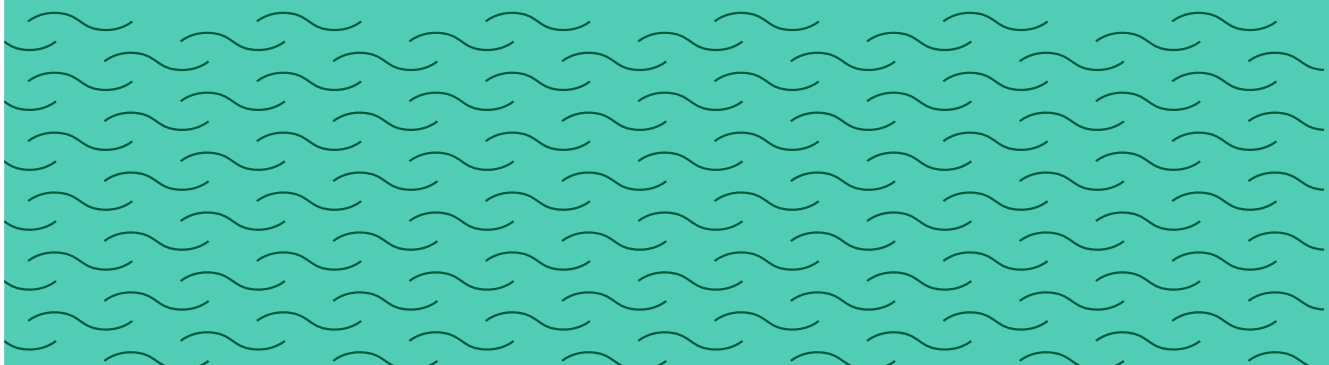

Universiteiten
van Nederland

Visie op *Studentenwelzijn*

Door de Universiteiten van Nederland

Maart 2022

Inhoudsopgave

1	Hoofdstuk 1 – Definitie studentenwelzijn en zorgplicht universiteiten	4
1.1	Inleiding	4
1.2	Definitie studentenwelzijn in het wetenschappelijk onderwijs	4
1.3	De rol van de universiteit	4
1.4	Kader zorgplicht	4
2	Hoofdstuk 2 – Visie in praktijk	5
3	Hoofdstuk 3 – Communicatie over studentenwelzijn intern en extern	6
4	Referenties.....	7

Aanleiding

De Nederlandse universiteiten zetten zich zowel afzonderlijk als gezamenlijk in ter bevordering van studentenwelzijn. De coronapandemie heeft het belang van aandacht voor en samenwerking op dit thema verder onderstreept. Zo is in de afgelopen periode naast het belang van mentaal welzijn, de aandacht voor andere aspecten van studentenwelzijn zoals fysiek en sociaal welzijn, versterkt. Ook werd het feit dat studentenwelzijn nauw verbonden is met inrichting van het onderwijs, studieklimaat, communicatie en de persoonlijke leefsituatie van de student duidelijker zichtbaar.

UNL wil met deze visie op studentenwelzijn een gemene deler voor beleid rondom studentenwelzijn formuleren. Niet alles dat met studentenwelzijn te maken heeft, valt onder de verantwoordelijkheid van onderwijsinstellingen of is door instellingen te beïnvloeden. Bovendien is de juridische zorgplicht relatief beperkt. Universiteiten kunnen, op basis van deze visie, een eigen invulling geven aan hun maatschappelijke verantwoordelijkheid in de vorm van eigen visie of beleid op het onderwerp.

Voor het opstellen van deze visie is dankbaar gebruik gemaakt van het denk- en schrijfwerk op vrijwel alle instellingen in de afgelopen jaren. We danken de medewerkers voor het beschikbaar stellen van de documenten en hun constructieve input en feedback. Dit geldt ook voor de studenten die bij het opstellen van deze visie betrokken zijn geweest.

1 Hoofdstuk 1 – Definitie studentenwelzijn en zorgplicht universiteiten

1.1 Inleiding

Studeren aan een universiteit is meer dan alleen het opdoen van kennis en academische vaardigheden. De studententijd is een periode vol ontmoetingen, kansen en nieuwe perspectieven. Voor de meeste studenten is dit het moment dat ze voor het eerst op eigen benen staan en het is in deze soms onzekere maar verwachtingsvolle periode dat zij hun autonomie en identiteit ontwikkelen. Dit gaat voor iedere student gepaard met uitdagingen op zowel het gebied van studie als op het persoonlijke vlak. Zo kunnen studenten prestatiedruk ervaren en onzeker zijn over hun plek in de maatschappij, de woningmarkt en hun latere kansen op de arbeidsmarkt. Dit is niet uniek aan het student zijn, maar kenmerkend voor hun levensfase en de maatschappij waarin ze leven.

Gelijktijdig brengt het studeren aan een universiteit geheel eigen uitdagingen met zich mee. Studenten komen naar de universiteit om te leren en hun talenten verder te ontwikkelen. Daarbij hoort ook het maken van fouten, stress ervaren en daar weer van leren. Bij de universiteit ligt een verantwoordelijkheid om de studenten in dit proces te begeleiden om zo bij te dragen aan de ontwikkeling van veerkrachtige en weerbare individuen. Tegelijkertijd is de mate van vrijheid en autonomie die studenten aan een universiteit ervaren kenmerkend voor de academische vorming en het gegeven dat zij in overgrote meerderheid jongvolwassen zijn. Voor het welslagen van deze vorming ligt er dan ook nadrukkelijk een opdracht en verantwoordelijkheid bij de student. Een definitie van studentenwelzijn zal zich moeten verhouden tot zowel het brede maatschappelijke vraagstuk van de student als deelnemer aan de maatschappij en alles wat daarbij komt kijken, alsmede het student zijn binnen de academische gemeenschap en al wat daar kenmerkend voor is.

1.2 Definitie studentenwelzijn in het wetenschappelijk onderwijs

Studentenwelzijn is een toestand van welzijn waarin een student in staat is zijn of haar capaciteiten te benutten, kan omgaan met de normale stress van de studententijd, productief kan werken aan zijn of haar eigen ontwikkeling, de balans kan bewaken tussen positieve aspecten en negatieve aspecten van de studententijd en kan bijdragen aan de academische gemeenschap en maatschappij.¹ Studentenwelzijn is nadrukkelijk breder dan enkel mentaal welzijn en bevat ook een mate van fysiek, sociaal en cognitief welzijn die gekenmerkt wordt door veerkracht, waarbij persoonlijke en academische ontwikkeling optimaal kunnen floreren en studentsucces wordt bevorderd.

1.3 De rol van de universiteit

De student wordt door de universiteit in staat gesteld de regie te voeren over de eigen ontwikkeling en welzijn en een positieve bijdrage te leveren aan de academische gemeenschap en de maatschappij. Universiteiten spannen zich ook op diverse aanpalende terreinen in, bijvoorbeeld door het ondersteunen van een actief studentenleven of het stimuleren van een gezonde leefstijl. Hoewel universiteiten aan deze en verschillende andere aspecten van studentenwelzijn een bijdrage leveren, is de juridische zorgplicht die de instellingen hebben echter beperkt. Dit komt ook terug in de definitie van de zorgplicht. In tegenstelling tot de definitie van studentenwelzijn is de juridische definitie van zorgplicht vrij beperkt.

1.4 Kader zorgplicht

De zorgplicht van de universiteiten binnen het brede maatschappelijke vraagstuk van studentenwelzijn is erin gelegen dat de onderwijsomgeving en het onderwijs zodanig zijn ingericht dat deze studentenwelzijn

¹ Naar WHO definitie: Mental health is a state of well-being in which an individual realizes his or her own abilities, can cope with the normal stresses of life, can work productively and is able to make a contribution to his or her community.

ondersteunen. Universiteiten zijn verantwoordelijk voor het creëren van een open, veilige en inclusieve omgeving die studenten in staat stelt om te floreren in hun academische en persoonlijke ontwikkeling. Bovendien zijn universiteiten verantwoordelijk voor het bieden van begeleiding aan studenten die dat nodig hebben om succesvol in het hoger onderwijs een studie te kunnen starten, volgen en afronden.² Studenten kunnen bij aanvang van de studie verschillende startposities hebben, of gedurende hun studententijd een ondersteuningsvraag ontwikkelen.³ De instellingen spannen zich in om de belemmeringen ten aanzien van de studeerbaarheid zoveel mogelijk weg te nemen. Dit behoort tot de basisvoorzieningen van universiteiten. In uitzonderlijk situaties, zoals de COVID-19 pandemie, kunnen instellingen deze voorzieningen verder opschalen. Op deze manier bieden universiteiten studenten de mogelijkheid om aan hun welzijn te werken; het is de verantwoordelijkheid van de studenten om van deze kansen gebruik te maken.

2 Hoofdstuk 2 – Visie in praktijk

De zorgplicht van universiteiten ten aanzien van studentenwelzijn vraagt een integrale aanpak op drie domeinen:

- het academisch systeem; hieronder valt studievoortgang, intellectuele ontwikkeling en de begeleiding van studenten in het onderwijs;
- het sociale systeem; dit omvat de interactie tussen studenten onderling, en tussen studenten en medewerkers;⁴
- de informatievoorziening; hieronder valt de vindbaarheid van informatie en de toegang tot hulp voor studenten en medewerkers.

Instellingen geven in hun visie, hun strategische agenda en hun beleid rekenschap van de manier waarop ze in de drie systemen willen bijdragen aan studentenwelzijn. Ze geven aan hoe hun onderwijsorganisatie, de didactische aanpak en de studentbegeleidingsketen het welzijn van studenten ondersteunen en maken duidelijk wat ze daarin van de student verwachten. Ze creëren een sociaal veilige omgeving, waarbij aandacht is voor studieklimaat, fysiek en mentaal welbevinden, en inclusie.⁵ Ze maken onderscheid tussen generieke maatregelen en ondersteuning, waar alle studenten aanspraak op kunnen maken en gedifferentieerde ondersteuning voor groepen studenten of individuen die een specifieke ondersteuningsvraag hebben. Instellingen bekijken geregeld of hun maatregelen en de informatievoorziening hierover aansluiten bij de behoeften van de studenten en passen deze zondig aan.

Instellingen geven op twee manieren invulling aan hun zorgplicht:

A. Instellingen zijn in het onderwijs zelf op meerdere terreinen actief om studentenwelzijn te bevorderen:

1. Studeerbaarheid van het programma en didactiek; bijvoorbeeld in de vorm van aandacht voor onderwijs in kleine groepen en activerende didactiek, of roostering en inrichting van het academisch jaar;
2. Verbondenheid met de instelling of de opleiding en het gevoel onderdeel te zijn van de academische gemeenschap; concrete voorbeelden hiervan zijn mentorschap, benaderbare docenten en *learning communities* van studenten;
3. Persoonsgerichte benadering; denk bijvoorbeeld aan expliciete aandacht in het curriculum voor persoonlijke en professionele ontwikkeling en studentenwelzijn, persoonsgerichte studiebegeleiding en persoonlijk contact tussen docent en student. Instellingen zetten actief in op het ondersteunen van medewerkers in deze rol door middel van scholing en training.

² Zie Wet op het Hoger Onderwijs (artikelen 7.8b, 7.4 2^e lid, 7.15 en 7.34).

³ Bijvoorbeeld voor studenten met een functiebeperking, studenten met mantelzorgtaken, internationale studenten, eerste generatiestudenten en studenten die anderszins meerdere rollen combineren, zoals bestuurders of topsporters.

⁴ Deunk & Korpershoek 2021

⁵ Concreet valt te denken aan situaties waarin sprake is van ongewenst of zorgwekkend gedrag en die een reactie van de instelling vragen. Hierbij kan gedacht worden aan het instellen van een vertrouwenspersoon, ombudsman of regiehouder sociale veiligheid.

B. Daarnaast bieden instellingen studenten begeleiding en ondersteuning ter bevordering van hun welzijn en persoonlijke ontwikkeling:

1. Ze informeren de student over diens of dier eigen verantwoordelijkheid en over de beschikbare ondersteuning en begeleiding binnen en buiten de universiteit;
2. Ze brengen de student in verbinding met diverse partijen binnen de organisatie, zoals studentenorganisaties (waaronder studieverenigingen), extracurriculaire activiteiten, of andere studenten;
3. Ze bieden ondersteuning wanneer studenten aangeven extra begeleiding nodig te hebben. De actoren binnen de instelling die hierbij betrokken zijn, vormen samen een begeleidingsketen; de samenwerking tussen bijvoorbeeld mentoren, docenten, studieadviseurs, studentendecanen en studentenpsychologen is daarom goed op elkaar afgestemd. De ondersteuning richt zich zo veel mogelijk op preventie: door tijdig hulp te bieden, kan de student beter functioneren en wordt studievertraging tot een minimum beperkt.
4. Ze zoeken de samenwerking met externe partners op en verwijzen waar nodig door. Voor studenten die onvoldoende baat hebben gehad bij preventieve maatregelen, of een niet-studiegerelateerde psychische klacht hebben, kan intensievere begeleiding nodig zijn. De mogelijkheden op het gebied van bijvoorbeeld begeleiding van complexe psychische problematiek is beperkt. De instellingen onderhouden passende contacten met gemeente, huisartsen en GGZ, en dragen bij aan een soepele doorverwijzing binnen de zorgketen.

3 Hoofdstuk 3 – Communicatie over studentenwelzijn intern en extern

Studentenwelzijn is een maatschappelijk vraagstuk en vraagt om een integrale aanpak waarbij sprake is van co-creatie met studenten. Op landelijk niveau wordt aandacht gevraagd voor een effectieve zorgketen waarin studenten indien nodig doorverwezen kunnen worden. Universiteiten delen onderling *best practices* en staan in contact met experts op het gebied van studentenwelzijn en aanpalend beleid van zowel binnen als buiten de eigen instelling ten behoeve van een effectief studentenwelzijnsbeleid.

Op instellingsniveau wordt er actief gecommuniceerd over hoe de universiteiten omgaan met studentenwelzijn. Instellingen richten de interne informatievoorziening dusdanig in dat studenten en medewerkers in staat worden gesteld de benodigde informatie te vinden en studenten weten waar ze terecht kunnen met hun zorgvraag. Studenten worden geïnformeerd over hun eigen verantwoordelijkheid, en over de beschikbare ondersteuning en begeleiding binnen en buiten de universiteit. Studentenwelzijn wordt zodanig onder de aandacht gebracht dat er bewustwording over het onderwerp welzijn ontstaat bij zowel studenten als medewerkers.

Ter bevordering hiervan communiceren de instellingen onder meer richting regionale partners in de zorgketen en naar studentenorganisaties. Instellingen nemen hun verantwoordelijkheid bij studiegerelateerde hulpvraagstukken maar hebben niet de expertise in huis om complexe zorgvragen te behandelen. De instellingen hebben in deze gevallen een signalerings- en doorverwijsfunctie zowel vanuit docent naar studieadviseur en vanuit daar naar studentdecaan of studentenpsycholoog, als van instelling naar huisarts en GGZ.

4 Referenties

Groot, M. de en P. Siebrecht, Plan van Aanpak Landelijk Netwerk Studentenwelzijn Hoger Onderwijs, Utrecht, June 2019

M. I. Deunk, & H. Korpershoek (m.m.v. S. Myroniuk, M. N. Oorebeek en W. Post) (2021). *Studentenwelzijn in het hoger onderwijs. Een overzichtsstudie van veelbelovende aanpakken voor docenten(teams), opleidingen en instellingen*. GION Onderwijs/Onderzoek, Rijksuniversiteit Groningen.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Naar een inclusiever hoger onderwijs, Gezamenlijke ambitie studentenwelzijn, Den Haag, 2018

Tinto, V. (1975). Dropout from Higher Education A Theoretical Synthesis of Recent Research. *Review of Educational Research*, 45, 89-125.

Diverse gepubliceerde en ongepubliceerde documenten over studentenwelzijn van de Universiteiten van Nederland.